

Spoštujemo, varujemo, ohranjamo; ustvarimo zeleni Vrtec Pedenjped

O avtoricah

Lucija Božič, Saša Dular in Maja Jazbec Jeraj so strokovne delavke v Vrtcu Pedenjped Novo mesto.
lucija.bozic@pedenjpednm.si
sasa.dular@pedenjpednm.si
maja.j.jeraj@pedenjpednm.si

Povzetek

Prispevek govori o začetnih korakih za trajnostni razvoj v Vrtcu Pedenjped Novo mesto. Predstavlja naš razmislek o pojmu trajnostnega razvoja, o naši vlogi pri realizaciji trajnostnih vsebin v vzgojnem delu in vodenju za trajnostni razvoj. V prispevku predstavljamo dejavnosti, ki nam jih je že uspelo uresničiti tako na ravni celotnega vrtca kakor tudi na ravni posameznih enot ter v sodelovanju z lokalno skupnostjo. Obenem predstavljamo izhodišča za dejavnosti z otroki in pojasnujemo, kako smo otrokom približali pojem trajnostnega razvoja. Velik poudarek namenjamo tudi vlogi določenih posameznikov, ki so s svojim načinom življenja in življenjsko filozofijo obogatili naše delo in postavili temelje nadaljnjim dejavnostim, hkrati pa s svojim zgledom spodbudili nekatere ostale strokovne delavce k sodelovanju. S predstavitvijo primerov dobre prakse oziroma uspelih projektov prikazujemo, kako se razvijajo dobre ideje. Prispevek zaključujemo z razmislekom, katere lastnosti bi moral imeti vodja za trajnostni razvoj in kako vidimo vlogo strokovnih delavcev za trajnostni razvoj v našem vrtcu v prihodnjih letih.

Ključne besede in besedne zveze

trajnostni razvoj | uspešno izvedene dejavnosti | motivacija otrok | vloga določenih posameznikov | dobro uspeli projekti

We respect, protect and preserve; let us create a green Pedenjped Kindergarten

Lucija Božič, Saša Dular in Maja Jazbec Jeraj, Pedenjped Kindergarten

Abstract

The article discusses the initial steps for sustainable development in Pedenjped Kindergarten Novo mesto. It presents our reflection on the concept of sustainable development, on our role in the realization of sustainable topics in education and leadership for sustainable development. The article presents the already implemented activities both within the entire kindergarten as well as at the level of individual units and in cooperation with the local community. The background of the activities for children is presented. It is explained how the concept of sustainable development was presented to children. Considerable emphasis is also put on the role of certain individuals who, with their way of life and their life philosophy, have enriched our work and laid the foundation for further activities. At the same time, they by example inspired some other professionals to participate. Examples of good practice and successful projects explain how good ideas are developed. In conclusion, the article reflects on what qualities a leader for sustainable development should have and how we see the role of education staff for sustainable development in our kindergarten in the coming years.

Keywords

sustainable development | successfully implemented activities | children's motivation | the role of individuals | successful projects

Uvod

V naši družbi smo prišli do spoznanja, da z načinom in tempom, ki ga zdaj živimo, zahajamo v slepo ulico. Vsi čutimo občutno neravnovesje med našim načinom življenja in naravo. Vse bolj nam postaja jasno, da so naši pogoji za obstoj zelo krhki. Če bomo nadaljevali z aktivnostmi tako kot do sedaj – le kakšno dediščino bomo pustili naslednjim generacijam?

Že septembra 2015 so vse članice Organizacije združenih narodov (med njimi tudi Slovenija) soglasno sprejele Agendo za trajnostni razvoj do leta 2030. Agenda zavezuje vse narode k delovanju in spodbuja ukrepe na petih področjih: ljudje, planet, napredek, mir ter partnerstvo. Njen cilj je zgraditi svet, v katerem vsi ljudje živimo v blaginji in upoštevamo omejitve našega planeta. Kot družba smo odgovorni za svoje ravnanje, zato smo izbrali pot trajnostnega razvoja, ki je zamisel človeške družbe, katere namen je izogniti se nevarnostim svetovne ekološke in družbene krize, ki jo vse bolj občutimo tudi mi. Obstaja veliko definicij trajnostnega razvoja, najbolj pa njen smisel definira norveška političarka Gro Harlem Brundtland, ki je že leta 1987 dejala: »Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe.« (https://sl.wikipedia.org/wiki/Trajnostni_razvoj, 4. 8. 2022).

To pomeni, da je naša naloga črpati iz narave le toliko, kolikor res nujno potrebujemo za naše življenje, pri tem pa odgovorno skrbeti, da ohranjamo naravo in naravne vire za prihodnje generacije. Gre za našo notranjo naravnost, kdaj imeti dovolj, kaj res potrebujem, kaj mi pomeni okolje, v katerem živim, kaj v okolje dajem in kaj mi to vrača. Gre pa tudi za odnos med ljudmi in spoštovanje drug drugega, kajti vsak izmed nas je enako pomemben, ne glede na status, vero, poklic, spol ...

Trajnostni razvoj je pogled vase in videnje sebe v prihodnosti. To pomeni, da se vprašamo, kje smo sedaj in kako se vidimo v naslednjih letih. Enako velja za institucijo. Kako delujemo sedaj in kako se vidimo v naslednjih letih, ko bomo vrtec zapustili naslednjim generacijam?

Trajnostni razvoj v vrtcu

Tudi v Vrtcu Pedenjped Novo mesto se čutimo odgovorni, da v mejah svojih zmognosti osvetlimo poti trajnostnega razvoja med zaposlenimi, otroki, starši in okoljem, v katerem sobivamo. Zavedamo se, da trajnostni razvoj

našega vrtca traja toliko časa, kolikor traja naše aktivno delovanje na ravni zavoda in nas samih.

Pogled v naš vrtec nam pove, da so nam prejšnje generacije pustile bogato bero. Hiše, v katerih so danes naši otroci, so postavljene na lepih lokacijah Novega mesta. Vsi vrtci imajo velika igrišča in veliko zelenih površin. Prejšnje generacije vzgojiteljev so na primer posadile številna drevesa, ki danes štejejo 40 ali 50 let in za katera smo jim zelo hvaležni. Ker je nekdo pred mnogimi leti posadil drevo, imamo danes košato senco v najbolj vročih poletnih dneh. In če so jih na igrišču posadili vsaj 10, potem imamo danes v poletnih mesecih globoko senco in naši otroci se lahko ves dan igrajo pod košatimi krošnjami mogočnih dreves. Ravno na tem primeru lahko dobimo močan uvid, kaj je naša vloga v trajnostnem razvoju. Vprašanje, ali posaditi drevesa ali ne, ne obstaja. Obstaja samo videnje košatih dreves in otroški smeh na igrišču v času vročih poletnih počitnic. Razumevanje naše vloge na najbolj konkreten način je nujno potrebno, kajti kolikor lahko vsak izmed nas uvidi svoj prispevek k trajnostnim vsebinam, toliko učinkovitejši smo lahko vsi kot institucija/skupnost/družba. Na tej točki čutimo, da si moramo tudi mi zastaviti vprašanje, kot si ga je Jonas Salk v knjigi Dobri predniki: »Ali smo dobri predniki?« (Krznaric, 2022, 5).

Zasaditev dreves nam ponuja tudi dober zgled nesebičnega in v prihodnost zazrtega ravnanja in je tudi lep primer, kako lahko plemenita dejanja preteklosti vplivajo na kakovost življenja, ki ga lahko občutimo na lastni koži. Za nas vzgojitelje je to izredno pomembno, saj pogosto vlagamo veliko energije v aktivnosti z otroki, vendar ne vidimo vedno učinka našega delovanja. Rezultat naših aktivnosti je namreč viden šele čez nekaj let. In ravno zato nam aktivnosti v procesu trajnostne vzgoje pomenijo trenutno velik izziv. Tako profesionalni kakor tudi osebni. Učinek bo viden šele čez nekaj deset ali dvajset let, ko bomo kot strokovni delavci že zapustili svoja »delovna mesta«.

V našem vrtcu želimo, da bi bili vsi zaposleni vpeti v vsebine trajnostnega razvoja. Želimo si, da bi začutili in prepoznali svojo vlogo in pomen pri ureničenju ciljev trajnostnega razvoja. S stališča vodenja to pomeni, da smo kot zavod dolžni poskrbeti za vse vidike spodbujanja in usmerjanja ljudi v trajnostno delovanje (organiziranje kakovostnih izobraževanj, spodbujanje profesionalnega razvoja, ustvarjanje partnerstev, motiviranje zaposlenih, spodbujanje sodelovanja in povezovanja strokovnih delavcev ter delovanja z zgledom ...). Želimo si, da bi strokovni delavci začutili svojo vlogo kot pomembnega vodjo, ki poleg skrbi za otroke izvaja tudi trajnostno vzgojo.

Prve dejavnosti trajnostnega razvoja

V Vrtcu Pedenjped Novo mesto smo že lani začeli s številnimi dejavnostmi trajnostnega razvoja. V publikaciji, ki so jo na začetku šolskega leta 2021/22 prejeli vsi starši otrok našega vrtca, je gospa ravnateljica Meta Potočnik v nagovoru lepo opisala naše prihodnje aktivnosti: »Zagotovo je naša največja vrednota ZDRAVJE vseh nas. K temu pa moramo prispevati vsi, ki obiskujemo vrtec, vsi, ki živimo v našem mestu, v naši deželi ... na našem planetu. V našem vrtcu smo se odločili, da bomo več pozornosti namenili na videz majhnim stvarcem, ki pa bodo pomembno prispevale k reševanju oziroma krepitvi našega zdravja, zdravja narave, zdravja planeta, na katerem živimo. Res je to kapljica v morje, a zavedanje, da vsi skupaj prispevamo za boljši jutri, je velik korak v pravo smer ... Vrtec Pedenjped Novo mesto bomo poimenovali ZELENI VRTEC PEDENJPED« (<http://www.pedenjpednm.si/wp-content/uploads/2021/09/Publikacija-za-%C5%A1olsko-leto-2021-2022-1.pdf>, 9. 8. 2022, 3).

Tako smo lani že začeli s prvimi »kapljicami v morje«.

Na ravni celotnega vrtca smo:

- zamenjali službeno vozilo in ga nadomestili z električnim vozilom, izdelanim v novomeški tovarni vozil Revoz Novo mesto;
- kupili prvo službeno kolo, s katerim lahko delavci v upravi vrtca obiskujejo bližnje enote, ki so razpršene v bližnji okolici centralnega vrtca;
- obstoječe papirnate brisače in toaletni papir zamenjali s papirjem iz odpadne embalaže (CircLocal);
- plastične kozarčke pri pitnikih nadomestili s steklenimi kozarci in porcelanastimi skodelicami, ki so jih prinesli otroci;
- uvedli praznovanja rojstnih dni otrok brez prinašanja sladkarij in hrane od doma;
- v centralni kuhinji začeli z naročanjem lokalno pridelane hrane ter vključevanjem ekoloških živil v javnih razpisih;
- začeli z izobraževanjem kuharskega osebja – profesionalna rast kuharjev;
- v vseh oddelkih ustvarili zelene police/kotičke, za katere so skrbeli otroci in opazovali, kako rastejo/iz česa zrastejo rastline;
- v vseh enotah postavili visoke grede in v njih vzgajali zelenjavo/zelišča in cvetlice za lastno uporabo;

- izdelovali številne igrače iz odpadnega materiala;
- zbirali odpadni material in z njim ustvarjali ter ga vključevali v številne dejavnosti (športne, likovne, glasbene ...);
- uvedli družinsko ekobranje;
- izvajali projekt Ekovrtec;
- organizirali taborjenje v naravi z bogatimi vsebinami;
- izvedli dan brez avtomobilov in projekt Beli zajček;
- za novo leto podarjali reciklirane novoletne voščilnice;
- otrokom za rojstni dan podarjali zelena darila (lončnice v cvetličnem lončku).

Ob koncu šolskega leta, po uspešno izvedenih dejavnostih, smo kot piko na i izvedli še zaključno prireditev Pedenjtržnica, na kateri smo staršem in ostalim obiskovalcem predstavili naše prve dejavnosti na temo trajnostnega razvoja.

Poleg dejavnosti na ravni celotnega vrtca so trajnostno naravnane vsebine izvajale tudi posamezne enote vrtca. Za strokovne delavke so bile omenjene dejavnosti res pravi izzivi, saj so svojo nalogo vzele zelo resno in si zastavile obsežne projekte. Izkazalo se je, da so s svojim načinom razmišljanja in kreativnim pristopom do dela izvedle dejavnosti, v katerih so otroci neizmerno uživali, hkrati pa so zelo močno poglobile sodelovanje s starši, ki je bilo v času epidemije precej okrnjeno. *Na ravni enot* so nastali naslednji uspešni projekti:

- Vidkov raj;
- Še 5 poti za lepše dni;
- Ne zavrzi oblek – ohrani planet;
- Hrana ni za tjavendan;
- Panjbukvarna;
- Za vsakega otroka ena sončnica;
- Kokošnjak na igrišču vrtca;
- Ostržkov FIT park;
- Mini živalski vrt.

V dejavnosti smo uspešno vključili tudi starše, lokalno skupnost in številne strokovne sodelavce, ki so pokazali svoje spretnosti z drugih področij (šiviljstvo, mizarjenje, vrtnarjenje, kmetovanje ...). Z njihovo pomočjo smo:

- iz starih brisač izdelali slinčke;
- predelali tekstilne izdelke v nove (copati, blazine, predpasniki, vrečke, igre);
- pridobili material iz šivalnic avtomobilske industrije NM za izdelavo copat;
- iz odpadnega hrastovega parketa izdelali mnogo didaktičnih igrac;
- predelali stare čebelje panje v »Panjbukvarne« za izmenjavo rabljenih knjig;
- pripravili gredo in posadili sončnice (pomoč Biodinamičnega društva Ajda).

Naše dejavnosti so dodatno obogatili še posamezni strokovni delavci, ki so s svojo življenjsko naravnostjo, filozofijo in načinom življenja pokazali še drug vidik trajnostnega razvoja. To je, kako živeti trajnostno. Navajamo le nekaj primerov:

- pogosto se v službo pripeljejo s kolesom;
- aktivno preživljajo čas v naravi in pripravljajo kreativne dejavnosti za vse strokovne delavce, otroke in starše;
- delijo knjige s svoje domače knjižne police in s tem kažejo, da podarjanje osrečuje ter da je podariti knjige, ki si jih že prebral in so te navdihnile, bogastvo, ne pa izguba;
- odpirajo svoje omare in prinašajo oblačila ter nakit s sloganom »Vzemi, če ti je kaj všeč«;
- delijo informacije, kje v okolici lahko kupimo domače mleko, zelenjavo, sadje, med ...

Izhodišče za dejavnosti z otroki

Poleg navedenih dejavnosti, ki smo jih izvedli na celotni ravni vrtca in posamezno po enotah, smo veliko pozornosti namenili tudi konkretnim dejavnostim z otroki. Ko smo se pripravljali na novo šolsko leto, smo se vprašali, kaj, kako in koliko lahko z našimi otroki naredimo za lepši svet. Vemo, da

se vsaka pot začne s prvimi koraki. In tudi naše prve dejavnosti z otroki so se začele s prvim korakom – s knjigo. Izhodišče za naše dejavnosti je bila knjiga Melanie Walsh z naslovom 10 stvari, ki jih lahko naredim za lepši svet. Iz knjige smo črpali konkretna priporočila, ki naj bi postala stalnica v našem vsakdanu. 10 pravil, ki smo jih izbrali, se navezuje na varčevanje z energijo (ugašanje luči, zapiranje vodovodne pipe, ugašanje električnih naprav v stanovanju, varčevanje z gorivom, ločevanje odpadkov, recikliranje, skrb za čist zrak ...). K sodelovanju smo povabili tudi starše, saj smo želeli otrokom že v najzgodnejšem otroštvu privzgojiti odgovoren odnos do naravnih virov, dobrin in okolja. »Družina omogoča otrokom emocionalno doživljati in pridobivati odnos do okolja še prej, preden otrok racionalno razume ta odnos. Jasno je, da samo okoljsko osveščena družina lahko prenaša ustrezne navade, vpliva na ustrezen odnos do okolja in na motivacijo otrok v procesu pridobivanja znanja in pozitivnih vsakdanjih dejavnosti ter obnašanja« (Lepičnik Vodopivec, 2006, 48).

Brez pomoči staršev in vzgojiteljev otroci sami od sebe ne zmorejo ponotranjiti pomena omenjenih dejavnosti, saj smo mi odrasli s svojim zgledom nujni v procesu trajnostne vzgoje.

Omenjena knjiga je tako postala glavno vodilo za naše dejavnosti in navdih za številne projekte, ki so nastali v sodelovanju s starši ter lokalno skupnostjo.

Primeri dobrih praks v naših enotah

Kokošnjak v vrtcu

Ideja, da imamo v vrtcu kokoši, se je porodila spontano kot posledica pogovora s hišnikom vrtca, ki v svojem prostem času izdeluje kokošnjake. Tako je izdelal kokošnjak in vrtcu podaril dve kokoši, ki so ju otroci poimenovali Rozi in Cilka. Kokošnjak je zaživel v najbolj zeleni enoti nad mestom. Izziv je bila skrb za kokoši med vikendom in prazniki. Delavci so v tem delu ravnali nesebično in v svojem prostem času skrbeli za kokoši (hranjenje, čiščenje kokošnjaka). Navedena dejanja strokovnih delavcev so odličen kazalnik prave poti trajnostne vzgoje, ki s svojim zgledom tudi ostale zaposlene nagovarja k sodelovanju in povezovanju na poti rahljanja nekaterih zakoreninjenih stališč glede tega, kaj je v vrtcu sprejemljivo in kaj ne.

Otroci so bili vključeni v vsakodnevno skrb za kokoši (čiščenje, hranjenje, paša). Kokoš je poleg glavnega cilja vrniti se nazaj k naravi postala tudi iz-

hodišče za mnoge aktivnosti, ki so jih strokovni delavci spretno povezovali z vsemi področji kurikula. Z vsakodnevnim živim stikom s kokošmi so otroci razvijali delovne sposobnosti, ki so ena od nalog kognitivnega področja. Glede na to, da so otroci imeli zadostno možnost za izvajanje dejavnosti (opazovanje, tipanje, božanje, skrb, poslušanje), so se naučili ravnati z živimi bitji prek osebne izkušnje. In kot pravi Lepičnik Vodopivčeva (2006, 126), bo imelo tako pridobljeno znanje trajno vrednost za otroka, saj na tej trajni vrednosti lahko gradi nove izkušnje in novo znanje.

Strinjamo se z mislijo, da nam okolje vrtca sporoča, kakšno stališče do njega imajo tisti, ki v njem živijo. Brez veliko besedičenja, posebnega poučevanja in brez predpriprav materialov otroci sprejemajo ta sporočila. Skrb za kokoši v vrtečevskem okolju tako predstavlja holistični pristop k otroku in svetu ter s tem pripomore k temu, da bodo ti otroci, ko odrastejo, zmožni skrbeti za svojo okolico in živeti v harmoniji z okoljem in drugimi ljudmi (Lepičnik Vodopivec, 2006, 91–140).

Vidkov raj

Kaj nas je gnalo, da se je porodila ideja o nastanku Vidkovega raja? Eden izmed glavnih razlogov je bilo zagotovo dejstvo, da današnji otroci premalo časa preživljajo v naravi, da se premalo gibajo in so preveč zasičeni z medijskimi vsebinami, kar v praksi opazamo kot primanjkljaj na področju gibalnega razvoja in socialnih veščin. Največ, kar lahko kot vzgojitelji naredimo za boljšo prihodnost otrok, je zagotovo, da cilje in vrednote usmerimo v dolgoročna dejanja in ne le kratkoročno, kot je naravnana miselnost sodobne družbe.

Opazovati bogastvo gozda, ki nas pozdravlja tik ob ograji naše enote, ne da bi vanj zahajali in bili del njega, nam daje občutek, kot da bi kradli prihodnost našim zanamcem. Kljub mnogim izzivom (zasebna lastnina gozda, nevarnosti, piki, klopi ...) smo z zavedanjem, kako pomembna je naravna dediščina in kako blagodejni so učinki gozda, sledili naši ideji. Gozd je postal podaljšek naših igralnic – naravna igralnica, telovadnica, pravljicična soba, gledališče, kotiček za sprostitev, plesna dvorana, koncertni oder in ustvarjalni atelje. Naravni materiali so tako postali didaktično sredstvo za igro, ustvarjanje in raziskovanje. Z navedenimi koraki smo uresničevali globalni cilj gozdne pedagogike, ki od strokovnih delavcev pričakuje, da načrtovane aktivnosti iz aktualnih tematik po področjih kurikula prenesemo v naravo. Pri izbiri aktivnosti smo sledili povezovalnemu kurikulu in projektnemu po-

vezovanju, kar pomeni, da smo gozdno pedagogiko (kot že rečeno) povezovali s področji kurikula ter projekti Ekošola, Trajnostna mobilnost in Bralna kultura, z alternativnim pristopom NTC sistema učenja, FIT International in sledili prednostni nalogi zavoda, ki je bila v šolskem letu 2021/22 obarvana zeleno in povezana prav z ekološkimi vsebinami. Načrtovane dejavnosti smo strokovni delavci torej prenesli v naravo, ki je postala naša igralna oaza, kjer smo prek iger, ustvarjalnih delavnic, opazovanja, raziskovanja in gibalno-miselnih izzivov razvijali in spodbujali potencialne otrok.

Tako je z mislijo na trajnostne in dolgoročne cilje nastala gibalno-igrivo-miselna učna pot Vidkov raj. Vidkov zato, ker je v gozdičku, ki meji s tako imenovano Enoto Videk, in raj preprosto zato, ker je umeščena v objem dreves, ki so neizmerno bogastvo naših prednikov, a se tega prepogosto sploh ne zavedamo. Z zavedanjem, da bolj kot individualne premike potrebujemo kolektivno ukrepanje, smo k sodelovanju povabili tudi starše. Vrata Vidkovega raja smo odprli še vsem enotam Vrtca Pedenjped Novo mesto in prvemu triletju novomeških osnovnih šol. S tem dejanjem smo razširili mrežo iz popolnoma individualne ideje na lokalno raven, kar je zagotovo veliko prepričljivejše kot obilica lepih besed in enkratnih posameznih aktivnosti, ki nimajo tako velikega učinka. Tu gre namreč za povezovanje praktičnih projektov, pobud in idej, usmerjenih k uresničitvi za boljšo prihodnost otrok, znotraj katere se skrivata cilja trajnostnega razvoja, ki nas usmerjata, da ponudimo kakovostne izobraževalne vsebine in zagotavljamo zdravje ter dobro počutje otrok, staršev in strokovnih delavcev.

Naš namen je bil, da pot »Vidkov raj« postane priljubljeni kotiček za sprostitve in učenje v gibanju, kamor bi se otroci skupaj s starši čim večkrat vračali pred prihodom v vrtec ali po odhodu iz vrtca. S tem smo vplivali tudi na spreminjanje potovalnih navad vrtčevskih otrok in staršev, saj so mnogi starši prišli v vrtec po otroka peš, pripravljeni na bivanje v naravi, in se skupaj z njim odpravili skozi Vidkov raj domov. Zmanjšati motorni promet v okolici vrtca in prispevati k zmanjšanju okoljskih obremenitev je zagotovo naš dolgoročni cilj, ki se ga zelo zavedamo, nanj vplivamo z zgledom, spodbujamo gibanje otrok in staršev ter hkrati krepimo tudi zdravje.

Starše in otroke smo na pot v Vidkov raj ob vstopu pospremili z gozdnim bontonom, orientacijsko tablo, smerokazi in privlačno barvito zloženko, s katero so se odpravili v gozd. Zloženko smo zasnovali tako, da je bila grafično privlačna za otroke, vsebinsko pa je z gibalno-miselnimi izzivi spodbujala tako starše kot otroke k aktivnemu reševanju raznovrstnih nalog. Na poti so obiskali 10 živali in vsaka žival je otrokom najprej zastavila uganko, sledil

je gibalno-miselni izziv in na koncu še rubrika Ali veš ...?, znotraj katere smo obiskovalcem razkrili naravovarstvena dejstva in jih spomnili na pomen dreves v okolju, kjer živimo, na ločevanje odpadkov, varčevanje z električno energijo, trajnostno mobilnost ter ogrožene živalske vrste.

Celotna pot je ustvarjena tudi kot ideja, kako kakovostno preživeti prosti čas z otrokom v naravi in pri tem na nevsiljiv, a kljub temu empatičen način vplivati na zavedanje pomena darov narave, ki so nam jo zapustili naši predniki, kar poudarja tudi sodobni filozof in sociolog Roman Krznaric, ki pravi: »Pravite, da imate svoje otroke najraje na svetu, pa vendar jim vpičijo njih kradete prihodnost« (Krznaric, 2022). Gre za zelo provokativno izjavo, vendar jo kljub temu doživljamo zelo resno, saj se zavedamo, da bodo naši otroci živeli še mnogo desetletij, mi pa živimo v družbi, ki komaj vidi dlje od jutrišnjega dne. Projekt Vidkov raj je le kapljica v morje, in kot pravi Krznaric: »Vsaka kapljica v morju naredi razliko. Ampak to je vidno šele, ko se kapljice povežejo v val« (prav tam). To je naša pot povezovanja, razmišljanja in uresničevanja idej, ki so se izkazale za učinkovite, kar pričajo odzivi staršev, učiteljev in najpomembneje – otrok, ki se v gozdiček vedno znova vračajo z navdušenjem in željo po čimprejšnji vrnitvi. Nazaj k naravi je torej naš slogan, ki je zagotovo prava pot trajnostnega razvoja.

Še 5 poti za lepše dni

Projekt Še 5 poti za lepše dni (2. sklop poti) je nadaljevanje projekta 5 poti za lepše dni (1. sklop poti), ki je nastal v šolskem letu 2020/21 (torej v času epidemije in nezmožnosti neposrednega sodelovanja s starši v popoldanskem času). Prvi projekt je bil zelo uspešen, in na željo staršev in strokovnih sodelavk smo ga nadaljevali tudi v šolskem letu 2021/22. Izhodišče projekta je bila prednostna naloga vrtca Spoštujemo, varujemo, ohranjamo; ustvarimo zeleni Vrtec Pedenjped in poglobljanje vezi med starši in vrtcem, ki je bilo zaradi epidemioloških razmer zadnji dve leti na težki preizkušnji.

Projekt je obsegal pet pregibank oziroma predstavitev petih učnih poti v naši okolici. Vsak drugi mesec so starši prejeli povabilo, da skupaj s svojim otrokom obiščejo predlagano učno pot. Po prehojeni poti so skupaj z otroki izpolnili priloženo razglednico in jo odložili v naš poštni nabiralnik. Vsak petek smo otrokom, ki so prehodili pot, podelili unikatne (ročno izdelane) nagrade, ki so jih izdelale strokovne delavke z namenom, da otroke spodbujajo k razvijanju ročnih spretnosti, spoznavanju oznak v naravi ter spoznavanju novih pojmov glede naravne in kulturne dediščine.

S pregibanko v roki so starši, otroci in ostali strokovni delavci spoznali:

- gozdno učno pot Rožek s poudarkom na domovanju netopirja podkovnjaka (v povezavi z ugašanjem luči);
- učno pot Glinokopi Zalog in domovanje močvirske sklednice ter številnih ptic (v povezavi z ločevanjem odpadkov);
- učno pot Zijalo Mirna Peč ter pomen čebel za naše življenje (v povezavi s svetovnim dnevom čebel, z oprasevanjem rastlin in našo prehrano);
- arheološko učno pot Cvinger s poudarkom na Cvingerski situli, ki so jo izkopali na istoimenskem hribu in je poleg tiste v Vačah uvrščena med najpomembnejše spomenike situlske umetnosti v Evropi (v povezavi s poznavanjem naše kulturne dediščine) in
- Knafelčevo markacijo (in iznajditelja markacije Alojza Knafelca, ki je bil doma iz našega Novega mesta), s katero so označene vse slovenske planinske poti in je še en lep primer naše slovenske kulturne dediščine, ki smo jo dolžni ohranjati in prenašati naslednjim generacijam.

S projektom smo želele spodbuditi čim več družin, da se odpravijo v naravo, da spoznajo učne poti, da starši svojim otrokom predstavijo naravno dediščino: rastline, živali, pojave v naravi, vodne izvire, gozdove, kraške jame. Naša želja je bila spodbuditi radovednost in raziskovalni duh staršev, ki so otrokov največji zgled, hkrati pa tudi radovednost in raziskovalni duh otrok.

Vsi dobro vemo, da moraliziranje in pridiganje ne pomagata prav veliko. Potreben je zgled, potrebna je ljubezen. In zato imamo vzgojitelji in starši pomembno nalogo. Ta je, da se najprej sami radovedno navdušimo na primer nad cvetjem, ki raste ob poti, nad drevesi, ki nam nudijo senco, nad pticami, ki nam prepevajo, nad jutranjim soncem, ki vzhaja, nad dežjem, ki nam zaliva rastline. Pomembno je, da postanemo pozorni na naravo, ki nas radodarno obdaja, in da najprej sami želimo vedeti, kako se imenuje določeno drevo, kako rastlina, kako žival in zakaj so živali in rastline pomembne v našem življenju. Šele takrat, ko bomo mi in naši otroci znali poimenovati rastline, živali in bomo vedeli, kako pomembni so za naš planet, ko bomo do njih vzpostavili ljubeč in skrben odnos, bomo razumeli, kako pomembno je, da skrbimo za naše okolje, da ugašamo luči, da odnašamo in ločujemo odpadke tako, kot je potrebno, da ne uničujemo gozda samo zato, ker želimo imeti čim več, da je hrana, ki jo pridelamo sami, vredna zlata in neprecenljiva dobrina, ki se je ne more kupiti v še tako dobri trgovini.

Otroci morajo najprej priti v neposreden, osebni stik z lepoto in raznolikostjo narave in z ljudmi iz drugih delov sveta, da bi razvili občutek ljubezni in predanosti. Razvoj ljubezni do narave je temeljni in najpomembnejši cilj okoljske vzgoje in izobraževanja (Lipičnik Vodopivec, 2006, 44).

Ravno zato smo videli učne poti/pregibanke kot prve korake k uresničevanju naše prednostne naloge, prve korake na poti k zelenemu vrtcu. Najprej moramo spoznati, začutiti, poimenovati, ljubiti in zaradi tega nam postane skrb za naravo vrednota, ne naloga ali obveza.

Ob koncu leta smo zadovoljni, saj smo opazili, da smo na pravi poti. Strokovne delavke se zavedamo, da gre za več kot le ljubezen do dela, narave, domačega okolja. Gre za pripadnost, sodelovanje in razumevanje nas samih. Obenem smo spoznali, da gre za prepoznavanje močnih področij strokovnih delavk, za sodelovanje in ustvarjanje skupnosti, ki gradi na tem, kar so ustvarile predhodne generacije.

Razmišljamo naprej. O naslednjih korakih k trajnostnemu razvoju in naslednjih dejavnostih trajnostne vzgoje v našem vrtcu. Morda bo to leto 3. sklop poti z naslovom 5 izvirov našega zdravja, saj kot pravi korejski mojster taekwondoja Seo Yoon Nam: »Moja pokojnina ni denar, ampak zdravje!« (Yoon Nam, 1990, 22).

In zdravje je tudi eden od zelo pomembnih ciljev trajnostnega razvoja. S tem mislimo na zdravje strokovnih delavcev, naših otrok in njihovih staršev v zdravem in zelenem okolju.

Panjbukvarna

Projekt, ki smo ga poimenovali Panjbukvarna, je nastal v povezavi s pripravo tretje učne poti Zijalo v sklopu projekta Še 5 poti za lepše dni. Pri pripravi pregibanke smo raziskali široko polje čebelarstva. S pregibanko smo želeli obeležiti tudi svetovni dan čebel, ki je nastal na pobudo slovenske čebelarске zveze in daje velik poudarek prepoznavnosti slovenske avtohtone čebele.

V sodelovanju s čebelarjem, ki nam je podaril dva stara, odslužena panja, ter mizarjem, ki nam je panja predelal, sta ta postala bukvarni na kolesih, kjer so si otroci in starši lahko izposojali knjige. Vzgojiteljica, ki je ljubiteljica branja in knjige naravnost obožuje, je prinesla precej knjig s domače knjižne police. Knjige so tako dobile novo življenje in trajnostno pot. Na ta način je spodbudila tudi nekatere druge sodelavke, da so prinesle nekaj

svojih knjig. Vse podarjene knjige smo označili z unikatno, ročno izdelano nalepko, na kateri je kranjska sivka. Na nalepki je napis »Odnesi, prinesi«. V mislih smo imeli življenje čebel, ki letajo od cveta do cveta, nabirajo medičino in jo nosijo v svoj hram, kjer nastaja med. Otroci bi torej hodili s knjigo v roki, brali zdaj eno, zdaj drugo, si nabirali znanje in s tem gradili svoj hram novega znanja. S projektom smo želeli vplivati na vedenje, ki bi pripomoglo, da bi znali ceniti našo dediščino ter trajno uporabnost knjig in lesenih izdelkov naših prednikov.

Izkazalo se je, da smo ubrali pravo pot. Starši, otroci in strokovne delavke odnašajo in prinašajo številne rabljene knjige in jih preprosto delijo. Pri tem deljenju z drugimi čutijo veselje in osebno zadovoljstvo. Na koncu prihajamo do zaključka, da deliti pomeni dobiti nazaj v drugačni obliki. Otrokom pa skušamo prikazati, da ne potrebujemo vedno novih knjig in da imajo stare in uporabljene knjige svoj čar in bogato vrednost. To pomeni, da z zgledom otrokom privzgajamo vrednote, za katere si želimo, da bi jih čez leta delili naprej.

Vodenje za trajnostni razvoj

Trajnostno vodenje terja od vodstva, da prevzame makropogled nad organizacijo, saj se trajnostna komponenta nanaša na različne vidike razvoja:

- na osebni ravni: vzdrževanje osebnega psihološkega in fizičnega zdravja;
- na organizacijski ravni: vzdrževanje delovnega okolja, ki omogoča zaposlenim razvoj mnogoterih inteligentnosti z namenom doseganja ciljev organizacije, ki so usklajeni s cilji posameznikov;
- na družbeni ravni: družbeno odgovorno delovanje v širši skupnosti;
- na ekološki ravni: ohranjanje in trajnostno naravnano spreminjanje okolja (Peterlin, 2014, 44).

Vodstvo vrtca ima pomembno vlogo, saj pripravlja okvirni načrt za prihodnja leta. Zelo pomembna je izbira pravih izobraževalnih vsebin ter kakovostnih predavateljev, ki širijo nova znanja med strokovnimi delavci. Če želimo v delo vnesti vsebine za trajnostni razvoj, je potrebno, da strokovni delavci poglobljajo svoja védenja na različnih področjih (kmetijstvo, vrtnarjenje, filozofija, podnebje, kulturna dediščina ...) in si tako pridobijo neke vrste odskočno desko za pripravo dejavnosti. Treba se je vprašati, kaj so naše vrednote, kaj nam ponuja okolje, kjer smo, in ali smo pripravljeni delovati

nekoliko širše. Ni dovolj le slediti in izpolnjevati navodila, pomembno je razmišljanje in sodelovanje.

Opazili smo, da se znotraj vrtca pojavljajo posamezniki, ki so s svojim delom pokazali pot k trajnostnemu razvoju, saj so se njihovi različni projekti in posamezne aktivnosti izkazali za zelo sprejete in učinkovite v odnosu z otroki, starši in lokalnim okoljem. Ti posamezniki so ideje uresničili, jim dali novo življenje in s tem delovanjem navdušili tudi ostale sodelavce ob sebi. Izhajali so iz svojih vrednot, verjeli v svojo idejo, znali ubesediti, zakaj v tem vidijo smisel. Imeli so jasno sliko, kaj želijo s svojim delom doseči. Z zgledom so nezavedno pritegnili tudi druge, da so prispevali svoj del in ob tem kot skupnost občutili zadovoljstvo ob uspehu. Vodenje z zgledom vidimo kot enega od ključev uspešnega trajnostnega vodenja v vrtcu.

Prepričani smo, da so vrednote tiste, ki bodo naš vrtec naredile vrednega oziroma ga že delajo takšnega. S tem mislimo na pravičnost, odgovornost, modrost, sodelovanje, upanje in ne nazadnje tudi pogum, kar zagotavlja uspeh na dolgi rok. To v kolektivu pogosto predstavlja velik izziv, kajti družba danes vse bolj stremi k hitrim spremembam in takojšnjim učinkom brez vlaganja in potrpljenja. Vzgoja za trajnostni razvoj pa je popolno nasprotje temu, saj je tu v ospredju svoboda znotraj jasno zastavljenih ciljev, vrednot in temeljev, ki jih posameznik na poti razvoja dosega v svojem tempu kreativnega delovanja, prežetega z njegovo lastno motivacijo in željo po ohranitvi dobrega in hkrati po spremembi na bolje.

Pogled naprej

Anseln Grün, vodja številnih duhovnih svetovanj za menedžerje, razmišlja o vodenju in pravi, da »voditi pomeni zagotoviti nemoten pretok in dober pretok informacij – da torej med ljudmi prihaja do informacij. Voditi pomeni služiti življenju, v ljudeh zbujati življenje in ga privabiti na dan« (Grün, 2010, 100).

Spregovori še o enem vidiku vodenja, to je dobra podoba. Pravi, da za vodenje potrebujemo dobre podobe in da je to, kako nekdo vodi, zmeraj odvisno od notranjih podob, ki jih nosi v sebi. Zato je za vsakega posameznika, ki se znajde v vlogi vodje, pomembno, da se vpraša, s kakšno podobo se odpravlja na delo oziroma s kakšno podobo opravlja neko dejavnost. Na ta način si lahko pomagamo, da namesto jeze, zakaj moramo spet delati nekaj, na kar nimamo velikega vpliva in je v bistvu delo pristojnih ministrstev, v našem

vrtnu zgradimo »svoj svet«. Svet, v katerem veljajo drugačne vrednote, v katerem delujemo na drugačen način. V našem primeru do narave spoštljiv in hvaležen način. Torej prihajajmo na delo s podobo prinašalca znanja, radovednega raziskovalca, voditelja, graditelja zelenega sveta, v katerem se bodo ljudje počutili dobro ... (Grün, 2010, 102–103).

Ta podoba je zelo pomembna in mi jo že imamo. *Ustvariti želimo zeleni Vrtec Pedenjped – vrtec, kjer se spoštujemo, kjer varujemo in ohranjamo naše največje bogastvo: naše otroke in okolje, ki nam omogoča mirno in bogato življenje.*

Najti moramo samo še način, kako učinkovito sodelovati, kako delati, da nam bo delo v veselje in da bi se v našem kolektivu našlo čim več delavcev v vlogi pobudnikov in soustvarjalcev učinkovitih dejavnosti trajnostnega razvoja.

Literatura

- Krznaric, R. (2022). Dobri prednik. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Krznaric, R. (2022). Človeštvo bo imelo velike težave – vendar imam upanje. Pogled za starše, julij, avgust 2022, 18–21.
- Walsh, M. (2008). 10 stvari, ki jih lahko naredim za lepši svet. Ljubljana: Vale - Novak.
- Lepičnik Vodopivec, J. (2006). Okoljska vzgoja v vrtcu. Ljubljana: AWTS.
- Yoon Nam, S. (1999). Den Bambus biegen. München: Wilhelm Heyne Verlag GmbH & Co. KG.
- Grün, A. (2010). Anseln Grün v Sloveniji: pogovori in odmevi. Celje: Celjska Mohorjeva družba.
- Skupno poročilo o projektih Vrtca Pedenjped Novo mesto v šol. letu 2021/2022.
- <http://www.cek.ef.uni-lj.si/doktor/peterlin.pdf> (5. 8. 2022).
- <http://www.pedenjpednm.si/wp-content/uploads/2021/09/Publikacija-za-C5%A1olsko-leto-2021-2022-1.pdf> (Potočnik, 9. 8. 2022, str. 3).
- https://sl.wikipedia.org/wiki/Trajnostni_razvoj (4. 8. 2022).